

Діагностика початкового рівня розуміння поняття «християнський мотив» школярами основних шкіл України та Республіки Польща

Іванюк Мар'яна¹

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

Івано-Франківськ, Україна

E-mail: mivaniuk@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4406-0000>

Зміни в нашому суспільстві, зумовлені сучасними глобалізаційними процесами, несуть низку об'єктивних та суб'єктивних загроз, що руйнують світоглядні методології сучасної молоді у розумінні світу, а також негативно впливають на духовний розвиток особистості. Власне це і зумовлює переосмислення світоглядних орієнтирів та звернення до духовно-моральних цінностей, що знаходить відображення в шкільних освітніх програмах не тільки української, але і зарубіжної літератури. Введення в шкільні програми творів, основою яких є християнський мотив вимагає від вітчизняної методики нових підходів до вивчення і аналізу художніх текстів. Тексти зарубіжної літератури, що в українській школі у переважності випадків вивчаються в українських перекладах як і з української літератури, забезпечують розвиток естетичних смаків і вподобань читачів, формують культуру міжособистісних стосунків, сприяють вихованню людяності й толерантності, милосердя та шляхетності, складаючи основні неперехідні цінності як для окремої людини, так і для народу в цілому. Це мотивувало необхідність дослідження та розробки навчальних матеріалів для сприяння розуміння цілісності літературного тексту, що містить християнські образи, мотиви та систему загальнолюдських цінностей. У статті представлена методика діагностувального експерименту щодо визначення вихідного рівня розуміння поняття «християнський мотив» учнями основних шкіл України та Республіки Польща. Визначено критерії та показники досліджуваного питання. Методами дослідження виступили: анкетування вчителів і учнів, констатувальні зрізи, опитування, бесіди, спостереження й аналіз уроків зарубіжної літератури в 5-7 класах загальноосвітніх шкіл I-III ступенів Івано-Франківської, Львівської областей та уроків словесності в I-III класах основних шкіл Мазовецького та Підкарпатського воєводств Республіки Польща. Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у розробці методичних підходів до вивчення християнських мотивів на уроках зарубіжної літератури та їхнього розуміння школярами. Перспективи подальших досліджень убачаємо у розробці експериментальної моделі щодо розуміння поняття «християнський мотив» учнями 5-7 класів в українських загальноосвітніх школах, залучаючи польський досвід учителів-словесників і як супровідний момент: формування моральних цінностей школярів посередництвом художнього тексту в цілому та християнських мотивів/образів, зокрема.

Ключові слова: урок, зарубіжна література, критерії, показники, діагностувальна методика, рівні сформованості, християнський мотив

Вступ. «Одним із пріоритетних напрямів сучасного освітнього процесу є формування моральних якостей та ціннісних орієнтацій школярів у процесі здобуття ними літературної освіти. Застосовуючи художні засоби виразності, зарубіжна література, поряд із українською, забезпечує розвиток естетичних смаків і вподобань читачів, формує культуру міжособистісних стосунків, сприяє вихованню людяності й толерантності, милосердя та шляхетності, що складають основні неперехідні цінності як для окремої людини, так і для всіх народів» (Ружевиц, 2015: 4). Про це свідчить зміст навчальної програми із зарубіжної літератури, де надважливою метою визначено залучення школярів до кращих досягнень світової літератури та культури, загальнолюдських і національних духовних цінностей, виховання високої читацької та загальної культури (2012). Зазначимо, що на практиці рівень літературної освіти і реалізація засадничих морально-духовних цінностей не завжди відповідає глобальним запитам сучасного інформаційного суспільства, перенасиченого частково інформацією, а частково технологізаційними процесами.

Шкільна літературна освіта, яка забезпечує не лише предметні компетентності, а й розвиток в учнів моральних якостей, ціннісних орієнтирів, естетичної вихованості, готовності орієнтуватись у

¹ здобувач наукового ступеня кандидата педагогічних наук кафедри світової літератури і порівняльного літературознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

природньому та соціокультурному середовищах, спрямована на забезпечення оптимальних умов для засвоєння ними духовних надбань людства, що зумовлюється унікальністю художньої літератури як мистецтва слова, її винятковим місцем у духовному житті людства. У «Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти» наголошено, що «зростання ролі літератури в інтелектуальному розвитку особистості та формуванні ціннісних орієнтацій в учнів визначається специфікою художньої творчості як особливої форми духовно-практичної діяльності людини» (2011).

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є визначення початкового стану розуміння поняття «християнський мотив», сформованого в процесі вивчення художніх творів в українських та польських основних школах. Основним завданням є аналіз діагностувальних даних, отриманих у процесі експериментальної роботи, що слугуватимуть основою для формування нової моделі роботи, вибудованої на українському та польському методичному досвіді.

Матеріали та методи дослідження. Для визначення початкового рівня сформованості розуміння поняття «християнський мотив» в учнів 5-7 класів українських та польських основних шкіл у процесі вивчення творів зарубіжної літератури нами було проведено констатувальні зрізи, опитування, бесіди, анкетування вчителів і учнів, спостереження й аналіз уроків зарубіжної літератури в 5-7 класах загальноосвітніх шкіл I-III ступенів Івано-Франківської, Львівської областей України та уроків словесності в I-III класах основних шкіл Мазовецького та Підкарпатського воєводств Республіки Польща.

Результати дослідження. Для виявлення наявного стану практичного розв'язання проблеми розуміння поняття «християнський мотив», сформованого в процесі вивчення творів зарубіжної літератури, а також з'ясування стану готовності вчителів до формування моральних якостей учнів засобами літератури через звернення до християнських мотивів, умінь визначати та проаналізувати бачення автора соціальних, моральних та етичних проблем сьогодення, виявляти рівень сформованості знань про християнські цінності та моральні якості, а також розуміння поняття «християнський мотив» було здійснено діагностику досліджуваної проблеми. Всього на цьому етапі експериментальної роботи брали участь 24 вчителі та 535 учнів.

Завданням діагностики досліджуваної проблеми було:

- визначити рівень знань учителів, щодо розуміння поняття «християнський мотив»;
- визначити рівень умінь учителів, щодо пояснення поняття «християнський мотив»;
- виявити професійні вміння вчителя-словесника формувати моральні якості школярів через звернення до християнських мотивів під час вивчення творів зарубіжної літератури;
- виявити типові недоліки у розумінні учнями поняття «християнський мотив» у текстах художньої літератури, встановити їх причини.

Під час експерименту проведено анкетування 24 учителів-словесників (13 – в українських школах та 11 – в польських). Їм пропонувалося дати відповіді на 10 запитань анкети:

Опрацювавши результати анкетування, дійшли висновку, що вчителі зарубіжної літератури в Україні та словесності в Республіці Польща усвідомлюють важливість введення літературного поняття «християнський мотив» під час вивчення творів зарубіжної літератури, що власне допомагає вирішити проблему формування моральних якостей та ціннісних орієнтирів школярів. Аналізуючи відповіді анкетування українських учителів зарубіжної літератури та їхніх польських колег отримано такі результати.

У відповідях на запитання: *Як Ви розумієте поняття «християнські цінності»?* вчителі українських шкіл відповіли, що християнські цінності – це *найважливіші, принципові поняття християнської моралі, норми життя, універсальний комплекс правил, любов, милосердя, прощення*, тоді як словесники польських шкіл розуміють це поняття як: *цінності культурної та історичної спадщини, що беруть витoki у християнстві, дотримання 10 заповідей Божих, аналіз біблійних текстів, цінності, що допомагають у міжособистісних стосунках: альтруїзм, прощення, підтримка, покіра, любов*. Узагальнюючи результати проведеного аналізу відповідей на це запитання, можемо дійти висновку, що вчителі як українських, так і польських основних шкіл розуміють поняття «християнські цінності» як *універсальний комплекс правил поведінки людини, що бере витoki у християнстві через культурну та історичну спадщину людства, виражається через засоби літератури та мистецтва*.

Аналізуючи відповіді на друге та третє запитання анкети, можемо стверджувати, що вчителі українських шкіл поняття «християнський мотив» та «християнський образ» розуміють як *елементи, наявні у творах літератури та в мистецтві, взяті із Біблії*. Польські словесники ці поняття трактують таким чином: *християнський мотив – це мотив, що поєднується у літературі чи мистецтві, що*

первинно взятий із Біблії, а християнський образ – це образ, який належить до християнських цінностей та біблійних мотивів, представлений у малярстві чи літературному творі та має символічний зміст. Відповідаючи на четверте запитання, словесники обох держав виявили розуміння важливості проблеми формування моральних якостей на основі роботи з поняттями християнський мотив та християнський образ у процесі вивчення творів літератури, вказуючи, що саме так можна досягнути виховної мети.

Серед творів, розуміння яких (частково чи цілком) пов'язане із роботою над поняттями «християнський мотив» та «християнський образ», а відтак, і дає підстави звертатися та формувати загальнолюдські цінності, було названо: Г. Х. Андерсен «Снігова королева», О. Вайльд «Хлопчик-зірка», Е. Портер «Полліанна», Ж. Верн «П'ятнадцятирічний капітан», Ч. Діккенс «Різдвяна пісня у прозі», В. Короленко «Сліпий музикант», Г. Бічер-Стоу «Хатина дяді Тома», В. Скотт «Айвенго», Дж. Олдрідж «Останній дюйм», О. Грін «Пурпорові вітрила», О'Генрі «Дари волхвів», Дж. Лондон «Любов до життя», Акутагава «Павутинка». Польські вчителі-словесники навели у прикладах такі твори: О'Генрі «Дари волхвів», Ч. Діккенс «Різдвяна пісня у прозі», Е.-Е. Шмітт «Оскар і Рожева Пані», К. С. Льюїс «Хроніки Нарнії», А. Камю «Чума», Дж. Р. Р. Толкін «Володар перстнів». Серед рекомендованих текстів було вказано і ряд творів польських авторів, оскільки вивчення рідної та зарубіжної літератури в польських освітніх закладах є інтегрованим предметом (З. Герберт «Варвар у саду», Г. Сенкевич «Quo vadis», З. Навковська «Кордон», а також середньовічні тексти, життя святих та Біблія). Цікавим видається факт, що і польські і українські словесники в анкетах вказують на окремі прізвища одних і тих самих авторів та їхні твори. Серед них: О'Генрі «Дари волхвів», Ч. Діккенс «Різдвяна пісня у прозі».

Більшість учителів українських та польських освітніх закладів у роботі з текстами зарубіжної літератури звертаються до християнських цінностей, мотивів, образів у шкільній практиці. Зауважимо, що серед опитаних реципієнтів відсоток тих, хто у роботі над текстом акцентує на творах зарубіжної літератури як своєрідній формі збереження духовного досвіду людства і переданні його читачеві посередництвом самостійної чи колективної інтерпретації, досить малий. Він складає 15% відсотків.

Серед методів та прийомів, які використовують учителі у роботі над творами, в яких наявні християнські мотиви та образи, можемо виокремити такі: бесіда, самостійна робота, дискусія, проектування ситуації на сучасність, проблемно-пошукова робота, робота в групах, інтерактивні види діяльності: «мікрофон», робота в групах/парах, складання сенканів, вільне письмо, лист герою та інші творчі завдання. Неординарними виявилися методи та прийоми, запропоновані польськими колегами, серед них компаративне зіставлення біблійних текстів із текстами художньої літератури, в яких наявні християнські мотиви та образи, інтерсеміотичний переклад та лекції.

Рекомендуючи учням тексти для позакласного читання, вибір українських учителів умотивований тим, наскільки твір є важливим у плані морального та духовного виховання. Серед запропонованих творів Е.-Е. Шмітт «Оскар і Рожева Пані», О'Генрі «Останній листок», М. Павич «Дамаскін», Р. Бах «Чайка Джонатан Лівінгстон». Натомість польські вчителі орієнтуються на інтереси учнів та здебільшого рекомендують твори польських авторів, серед яких тексти о. Яна Твардовського, З. Герберта, Ч. Мілоша, Е. Ожешко та ін.

Щодо освітніх програм, за якими працюють вчителі, українські словесники відповіли, що працюють за програмами, які запропоновані Міністерством освіти і науки України, а польські вчителі працюють за авторськими, що базуються на концепції літературної освіти Республіки Польща («Думки та слова», «Слова на часі», «Ближче до слова», «Слова з усмішкою» та ін.).

На уроках використовуються мультимедійні матеріали, ілюстрації, інтермедіальні зв'язки (кінематограф, живопис, музика, скульптура), ментальні карти, пазли, лепбуки, ігри за допомогою «Story cubes». Для підготовки до занять учителі використовують електронні ресурси та методичну періодику.

Отже, аналіз анкетування вчителів-словесників показав, що більшість учителів як українських, так і польських основних шкіл усвідомлюють важливість роботи з поняттями «християнський мотив» та «християнський образ» під час роботи з художнім текстом, що, власне, і сприяє формуванню моральних якостей учнів на уроках зарубіжної літератури та уроках словесності вчителем. Як показали результати діагностувального експерименту, вчителі-словесники на уроці зарубіжної літератури намагаються працювати над формуванням моральних якостей та ціннісних орієнтацій у процесі роботи над християнськими мотивами та образами, але у зв'язку із відсутністю розробленої в методиці викладання літератури моделі щодо роботи над текстами роблять це епізодично й невмотивовано. Також аналіз анкетування показав, що вчителі українських шкіл недостатньо використовують фонові історико-

культурологічні зв'язки, недостатньо використовують компаративний та інтермедіальний підходи у роботі над художнім текстом у порівнянні з методами та прийомами, які використовують учителі основних шкіл Республіки Польща.

Анкетування учнів, яке було проведено в 5-7 класах загальноосвітніх шкіл I-III ступенів Івано-Франківської, Львівської областей України та уроків словесності в I-III класах основних шкіл Мазовецького та Підкарпатського воєводств Республіки Польща, передбачало виконання таких завдань:

- провести діагностику початкового рівня розуміння поняття «християнський мотив» школярами основних шкіл України та Республіки Польща;
- розробити для учнів контрольні завдання, спрямовані на роботу із християнськими мотивами з текстами зарубіжної літератури;
- визначити критерії, показники та рівні розуміння учнями поняття «християнський мотив».

Для з'ясування досліджуваної проблеми проведено анкетування учнів, розроблено творчі завдання, бесіди та емпіричні спостереження, вивчення рівня розуміння учнями поняття «християнський мотив». У процесі анкетування було виявлено: мету читання; рівень сформованості читацьких інтересів учнів; з'ясовано початковий рівень розуміння учнями поняття «християнський мотив». А також було здійснено корекцію розуміння поняття «християнський мотив» учнями після розгляду його на уроках літератури.

В анкетуванні взяли участь 263 школярів українських шкіл та 272 учнів польських шкіл. Їм було запропоновано 10 запитання. Схарактеризуємо одержані відповіді.

З'ясувалось, що метою читання творів зарубіжної літератури школярами українських шкіл є: збагачення знаннями, цікавою інформацією (31,29%), збагачення словникового запасу та пам'яті (16,07%), пізнання культури, звичаїв та традицій інших країн (14,85%), здобуття моральних якостей та розуміння моральних цінностей (9,05%), розвиток фантазії та уяви (5,76%), перейняття досвіду героїв твору (4,93%), задля хорошої оцінки з предмета (4,9%), подобається предмет / учитель (4,52%), не подобається читати (4,93%), для саморозвитку (3,7%). Тоді як польські школярі зазначали, що читають тексти зарубіжної літератури з метою здобуття нових знань та саморозвитку (22,79%), розуміння світу та свого місця в ньому (15,84%), емоційного та духовного збагачення (18,38%), формування власних поглядів (9,55%), проведення вільного часу (9,19%), забуття власних проблем (6,25%), збагачення словникового запасу (6,25%), розвитку уяви та креативного мислення (5,51%), оскільки читання творів літератури є обов'язком учня (3,67%), не подобається читати (2,57%).

Відповідаючи на запитання про улюблений твір учні українських шкіл назвали такі тексти: О. Вайльд «Хлопчик-зірка», Е. Портер «Полліанна», Ж. Верн «П'ятнадцятирічний капітан», Ч. Діккенс «Різдвяна пісня у прозі», В. Короленко «Сліпий музикант», О. Грін «Пурпорові вітрила», О'Генрі «Дари волхвів», Дж. Лондон «Любов до життя», Акутагава «Павутинка», Марк Твен «Том Соєр», А. Ліндгрєн «Міо, мій Міо», М. Гоголь «Ніч перед Різдвом», Р. Дал «Чарлі і шоколадна фабрика», Льюїс Керрол «Аліса. в Країні Чудес», Джоан Роулінг «Гаррі Поттер», Г. Велс «Чарівна крамниця», Антуан де Сент-Екзюпері «Маленький принц». Серед улюблених творів польських школярів знайшли місце такі: О'Генрі «Дари волхвів», Ч. Діккенс «Різдвяна пісня у прозі», Е.-Е. Шмітт «Оскар і Рожева Пані», К. С. Льюїс «Хроніки Нарнії», Дж. Р. Р. Толкін «Володар перстнів», Джоан Роулінг «Гаррі Поттер», Д. Тераковска «Самотність Богів», В. Шекспір «Ромео та Джульєта», Ф. Бернет «Таємний сад», Р. Бретт «Бог ніколи не моргає», Антуан де Сент-Екзюпері «Маленький принц», Е. Гемінгвей «Старий та море». Як бачимо читацькі зацікавлення в українських та польських школярів є схожими (Антуан де Сент-Екзюпері «Маленький принц», О'Генрі «Дари волхвів», Ч. Діккенс «Різдвяна пісня у прозі», Джоан Роулінг «Гаррі Поттер»), проте українські учні акцентують переважно на твори із шкільної програми, тоді як учні польських шкіл – і позапрограмові твори.

Наводячи приклади творів на запитання, де добро перемагає зло, любов – ненависть, віра – невірство тощо, учні українських шкіл називали твори Ч. Діккенса «Різдвяна пісня у прозі», М. Гоголя «Ніч перед Різдвом», В. Короленка «Сліпий музикант», Акутагави «Павутинка», О. Вайльд «Хлопчик-зірка», Е. Портер «Полліанна», а польських – Р. Шеклі «Запах думки», Дж. Р. Р. Толкіна «Володар перстнів», А. Лінгред «Брати Лев'яче серце» та ін.

Якщо відповіді на попередні запитання в учнів українських та польських шкіл були різними, то, аналізуючи відповіді на запитання анкети: *Чи може поведінка (вибір) літературних героїв у художньому тексті служити підказкою для моделі поведінки у житті людини*, більшість школярів як і українських, так і польських шкіл погоджували: так (71 %), зазначаючи, що художній текст подає зразок як треба

поводити себе у тій чи тій ситуації, або чого не слід робити, тоді як 39% респондентів зазначили, що не можна накладати представлену автором у творі модель поведінки на життя людини. Наводячи приклади вчинків героїв, які їм найбільше запам'яталися, учні називали вчинки, які засвідчують позитивні сторони головних героїв.

Під час анкетування передбачалось з'ясувати: чи розуміють учні поняття «християнський мотив». Отримані результати засвідчили, що учні українських основних шкіл по-різному розуміють поняття «християнський мотив». Опрацьовуючи відповіді на запитання щодо розуміння понять «людські цінності», «християнські цінності», «християнський мотив», «християнський образ» та «моральний» з'ясувалося, що школярі не зовсім усвідомили їхню сутність. В учнів українських шкіл виникла проблема із усвідомленням різниці понять «людські» та «християнські цінності». Так, «християнський мотив» трактувався як біблійний; поняття «християнський образ» школярі пояснили як елемент іконографії. Зіставляючи результати анкетування українських та польських учнів доходимо висновку, що останні чітко сформулювали сутність понять «людські цінності», «християнські цінності», «християнський мотив» та «християнський образ», навели приклади (67%). Серед школярів українських шкіл це змогли зробити менше половини анкетованих (42%).

Для здійснення діагностувального експерименту щодо визначення початкового рівня розуміння учнями поняття «християнський мотив» було розроблено спеціальні критерії та показники. Відповідно до критеріїв виокремлено рівні розуміння «поняття християнський мотив»: *високий, достатній, середній і низький*, що відповідає критеріям оцінювання навчальних здобутків учнів (Подольська, 1991: 121-123; Волошина, 2001).

Враховуючи три стадії психологічного сприймання учнями художнього твору (Никифорова, 1959) та єдність навчання і виховання засобами літератури (Бугайко, 1973), було обрано такі критерії:

- *перший* – спонукальний – мав на меті виявити міру мотиваційної спрямованості учнів до читання творів зарубіжної літератури;

- *другий* – літературні знання, який передбачає знання програмових творів та літературознавчих понять;

- *третій* – читацькі вміння – використання учнями під час аналізу творів зарубіжної літератури знань історико-культурного та соціокультурного характеру; вміння зіставляти художні явища в літературі та інших видах мистецтва;

- *четвертий* – емоційно-ціннісне ставлення – усвідомлення школярами змісту художнього тексту, що дозволяє його інтерпретувати, вибудовувати власні оцінні судження щодо героїв тексту та їхньої поведінки; пояснювати позицію автора; усвідомлювати цінність прочитаного у всій повноті його духовно-морального наповнення.

Відповідно до визначених критеріїв схарактеризовано рівні розуміння учнями поняття «християнський мотив»:

- *високий рівень* властивий учням, які виявили глибокі знання змісту художнього тексту, вміють виділити компоненти тексту у взаємодії їх змісту й форми, помічають у тексті його образну та ідейну домінуючі; вміють чітко виділити християнські мотиви, наявні у творі, відшукати зв'язки з іншими творами літератури та видами мистецтва, співставити із Біблією; роблять доречні узагальнення, мають уявлення про цінності, вкладені в наявний християнський мотив та розуміють їх значущість, виявляють своє ставлення до проблем емоційно-ціннісного характеру, представлених у тексті;

- *достатній рівень* властивий тим школярам, які знають і розуміють зміст художнього твору, однак виявляють недостатнє ставлення до зображених подій; вміють проаналізувати твір як у змістовому, так і художньому аспектах, акцентуючи на християнських мотивах та вчинках героїв, але не завжди дають достатньо обґрунтовану оціннісну характеристику подій, представлених у творі та поведінки героїв, а також не можуть чітко сформулювати власну думку;

- *середній рівень* характерний для учнів, які фрагментарно переказують прочитаний текст, у них наявні труднощі у визначенні християнських мотивів у творі; наводять приклади з тексту, називають головних персонажів, але не вміють співставити їх із християнським мотивом; не вміють пояснити власне розуміння, представлених письменником проблем. Такий рівень виявили школярі, які не змогли повномірно схарактеризувати події твору, дати оцінку явищ та вчинків персонажів; пояснити морально-естетичні позиції героїв твору;

- *низький рівень* був властивий тим учням, які не зрозуміли зміст твору та його ідейно-образне значення, неспроможні виокремити й пояснити поняття «християнський мотив», висловити своє ставлення до прочитаного, не усвідомили ціннісний потенціал художнього матеріалу.

Кількісний та якісний аналіз проведених констатувальних зрізів засвідчили, що більшість учнів належать до групи із достатнім (31%) і середнім (39%) рівнями розуміння поняття «християнський мотив»; низький рівень було виявлено у 21% учнів, у яких не лише не сформовані навички роботи з текстом, але відсутнє розуміння загальнолюдських цінностей, найменшою виявилася група (9%), до якої ввійшли учні з високим рівнем розуміння поняття «християнський мотив».

З'ясування початкового рівня розуміння поняття «християнський мотив» дає змогу сформулювати певні вимоги до уроків зарубіжної літератури:

– моделювати зміст уроків, які сприяють розумінню поняття «християнський мотив» на уроках зарубіжної літератури;

– виявляти ставлення учнів до ціннісно-емоційного складника твору;

– активізувати діяльність щодо усвідомлення втілених у творі загальнолюдських та християнських цінностей;

– створювати освітніх ситуації, які стимулюватимуть школярів висловлювати власні судження про героїв та їхні вчинки;

– з'ясовувати, чим керуються герої творів при вирішенні морально-етичних проблем.

Висновки. Опрацювання анкет учителів українських та польських основних шкільних переконує, що більшість словесників усвідомлюють актуальність проблеми розуміння поняття «християнський мотив» учнями та необхідність його використання під час роботи з художнім текстом. Як показали відповіді, українські вчителі зарубіжної літератури намагаються працювати над поняттям «християнський мотив» та ціннісних орієнтацій учнів у процесі роботи з християнськими мотивами, але роблять це епізодично, тоді як у роботі польських колег означена робота має систематичний характер.

Однією з причин такої роботи в Україні є недостатній рівень розробленості механізмів вирішення проблеми в методиці викладання літератури, а також відсутність рекомендацій щодо ефективних методичних підходів до роботи з поняттям «християнський мотив на уроках зарубіжної літератури у 5-7 класах.

Отримані результати дали змогу дійти висновків щодо актуальності дослідження та необхідності створення спеціальної педагогічної моделі, скерованої на розуміння учнями поняття «християнський мотив».

Література

Бугайко Т. Ф., Бугайко Ф. Ф. Навчання і виховання засобами літератури. К.: Радянська школа, 1973. 176 с.

Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392) URL <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p>

Критерії оцінювання навчальних здобутків учнів / Укл. Волошина Н. Й., Волощук Є. В., Дорофєєва Н. Г., Щинкарук Н. І. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2001. № 4. С. 5-6.

Никифорова О. И. Восприятие художественной литературы школьниками. М.: Учпедгиз, 1959. 206 с.

Подольская Е. А. Ценностные ориентации и проблема активности личности. Харьков: Основа, 1991. 164 с.

Програма із зарубіжної літератури для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів. 2012 р. зі змінами 2015-2016 рр. URL <http://mon.gov.ua/.../zagalna-serednya/navchalni-programy.html>

Ружевич Я. Формування ціннісних орієнтацій старшокласників у процесі вивчення епічних творів зарубіжної літератури: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02. Миколаївський нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. Миколаїв. 2015. 234 с.

Analysis of the initial level of understanding the concept “Christian motive” by primary schoolchildren in Ukraine and the Republic of Poland

Ivaniuk Mariana ²

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

² Ph. D. in Pedagogy at the Department of World Literature and Comparative Literature Studies at the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Changes in our society are caused by modern globalization processes carrying a number of objective and subjective threats that destroy the worldview methodologies of understanding the world by modern youth, as well as affecting the spiritual development of an individual. In fact, all this forces to reconsider the ideological orientations and appeal to spiritual and moral values, which is reflected in school curricula of not only Ukrainian but also World Literature. Introducing works based on Christian motive to school curricula require that the national methodology should find new approaches to the study and analysis of artistic texts. Texts in World Literature, which in Ukrainian schools are mostly studied in translated forms, as well as those in Ukrainian literature, provide the development of aesthetic tastes and preferences of readers, form the culture of interpersonal relationships, promote the cultivation of humanity and tolerance, compassion and mercy all of which constitute main timeless values both for a single individual and people as a whole. This has motivated the need for research and development of educational material in order to facilitate understanding the integrity of a literary text containing Christian images, motives, and a system of universal values. The article presents the method of a diagnostic experiment for determining the initial level of understanding the concept "Christian motive" by primary schoolchildren in Ukraine and Poland. The criteria and indicators of the investigated issue have been defined. The research methods used are: surveying teachers and students, ascertaining tests, recitation, conversation, observation and analysis of World Literature lessons in 5th -7th forms of I-III grade secondary schools in Ivano-Frankivsk, Lviv regions and Literature lessons in 1st - 3rd forms of secondary schools in Masovian and Subcarpathian Voivodeships in the Republic of Poland. The practical significance of the findings is to develop methodological approaches to the study of Christian motives at the lessons of World Literature and their understanding by students. We see further research perspectives in the development of an experimental model for understanding the concept "Christian motive" by students of 5th-7th forms in Ukrainian secondary schools, using Polish Literature teachers' experience as an auxiliary factor: formation of students' moral values through the use of artistic texts in general and Christian motives/images in particular.

Keywords: World Literature lesson, criteria, indicators, diagnostic technique, proficiency levels, Christian motive.

References

Buhayko, T.F. & Buhayko, F.F. (1973). *Navchannya i vykhovannya zasobamy literatury [Teaching and Educating by Literary Means]*. Kyiv: Radyans'ka shkola [in Ukrainian].

Derzhavnyy standart bazovoyi i povnoyi zahal'noyi seredn'oyi osvity (postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 23.11.2011 № 1392) [State Standard of Basic and Complete Secondary Education (Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine # 1392 of 23.11.2011)]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p> [in Ukrainian].

Voloshyna, N.Y., Voloshchuk, YE.V., Dorofeyeva, N.H. & Shchynkaruk, N.I. (2001). Kryteriyi otsinyuvannya navchal'nykh zdobutkiv uchniv [Evaluation of Pupils' Educational Achievements.] *Ukrayins'ka literatura v zahal'noosvitniy shkoli – Ukrainian Literature in the Secondary School*, (Vols. 4), (pp. 5-6) [in Ukrainian].

Nykyforova, O.Y. (1959). *Vospriyatye khudozhestvennoy lyteratury shkol'nykamy [Perception of Fiction by Schoolchildren]*. Moscow: Uchpedhyz [in Russian].

Podol'skaya, E.A. (1991). *Tsennostnye oryentatsyy y problema aktyvnosti lychnosti [System of Values and Pesonal Activity Issues]*. Khar'kov: Osnova [in Russian].

Prohrama iz zarubizhnoyi literatury dlya 5-9 klasiv zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv. 2012 r. zi zminamy 2015-2016 rr. [The program of World Literature for 5-9 grades of secondary schools. 2012 with changes 2015-2016]. (n.d.). mon.gov.ua. Retrieved from: <http://mon.gov.ua/.../zagalna-serednya/navchalni-programy.html> [in Ukrainian].

Ruzhevych, YA.I. (2015). Formuvannya tsinnisnykh oriyentatsiy starshoklasnykiv u procesi vyvchenniya epichnykh tvoriv zarubizhnoyi literatury [Development of Senior Students' System of Values during the Study of Epic Works in World Literature]. *Candidate's thesis*. Mykolayiv: MykolayivNU [in Ukrainian].

Accepted: April 1, 2020

